

nadruk te leggen en het wezenlijke ervan in de tijd terug te projecteren. Daarbij komt dan nog dat de pejoratieve bijmaak die ook zij in het woord conservatief proeven, hen ertoe verleidt de 'progressieve' potentie van de proto-confessionelen te overdrijven. Ik vrees dat een dergelijke aanpak onvruchtbaar moet blijven. De termen conservatief, liberaal, confessioneel zijn tezeer beladen om er in de tijd vóór de partijvorming mee uit te voeten te kunnen. Zo goed als Boogman heeft voorgesteld nuancering aan te brengen opdat we mengvormen en overgangen kunnen aanduiden, evenzo zou bij de protoprotestants-christelijken en -rooms Katholieken (als politiek identificeerbare groepen) met extra labels als conservatief, liberaal, doctrinair, orthodox, modernistisch enz. gewerkt kunnen worden. Abma komt hieraan nog niet toe. Niet omdat hij het probleem niet zou onderkennen (81-83 vlg.), maar - vrees ik - omdat hij zich te veel identificeert met de orthodoxen als ware confessionelen tegenover de modernisten. Zo verliest hij de schakeringen naar links en rechts uit het oog.

Dat neemt overigens niet weg dat deze studie over 'Geloof en politiek' in Friesland veel boeiende perspectieven op personen en toestanden biedt. Jammer is het dat de auteur zich geen zelfdiscipline heeft weten op te leggen: noch bij de organisatie van de stof noch in het taalgebruik. Dat bemoeilijkt de toegankelijkheid van zijn beschouwingen onnodig.

A.H. Huussen jr.

J.M. Baillieul, M. de Bruyne, J. Geldhof, *Hugo Verriest in Ieper* (Ieper: Jef Lesage-kring, 1978, 257 blz., BF625,-).

Van 1878 tot 1888 was 'de Vlaamse levenwekker' Verriest principaal (directeur) van het Sint-Vincentiuscollege te Ieper. Pastoor Jozef Geldhof heeft dit directeurschap bestudeerd aan de hand van het bisschoppelijk archief te Brugge, waarin hij onder andere een tachtigtal brieven van Verriest ontdekte. Zijn stevig artikel van tweeëntachtig bladzijden werd aangevuld met drie andere bijdragen tot een boek.

Licentiaat Jean-Marie Baillieul beschreef het politieke leven in het stadje van ruim 15.000 inwoners, in het bijzonder de verkiezingen van 1870 tot 1888. Hoewel in de eerste Wereldoorlog zowat alle archieven en verzamelingen privé-papieren in Ieper verloren gingen, bleek het mogelijk om op basis van de weekbladen een verdienstelijke kroniek samen te stellen. Sinds 1839 was Ieper een liberale burcht. Vanaf 1870 veroverden de Katholieken er zetels voor het parlement, vanaf 1872 die voor de provincieraad, maar pas in 1890 de gemeenteraad.

Michiel de Bruyne schreef twee bijdragen voor deze bundel, waarin hij het bekende uit vele publikaties samenbracht. Hij herinnert eraan hoe Verriest als leraar aan het kleinseminarie te Roeselare in botsing kwam met de superior Delbar, die hem verweet een 'homme de la liberté et des idées neuves' te zijn, een van de schuldigen aan l'esprit de système' of l'esprit flamingant'. Die 'overdreven' vlaamsgezindheid, verweven met ultramontanisme, met lossere pedagogische opvattingen en met Gezelliëans gebruik van de dialectische volkstaal, onttrok priesters en seminaristen aan de slaafse gehoorzaamheid tegenover superior en bisschop die als de hoogste deugd gold, en onderhield onder de clerus een boersheid die bisschop Faict wilde uitroeien. Wanneer het tussen Verriest en Delbar onhoudbaar was geworden, werd de knappe flamingantische leraar weggepromoveerd in 1877. Zijn broer Gustaaf was een jaar eerder door toedoen van Faict benoemd tot hoogleraar in de geneeskunde te Leuven. Gedurende één schooljaar werd Hugo directeur van een zusterscongregatie die een uitgebreid scholennet had opgebouwd, daarna principaal van

het college te leper. In een tweede bijdrage beschrijft De Bruyne wat hij buiten het college presteerde in 1878-1888.

Het echt nieuwe is te vinden bij Geldhof, die ons veel méér geeft dan een stuk biografie. Ook een inzicht in het heel autoritaire optreden van bisschop Faict tegenover zijn collegedirecteur, en in de financiële problemen waar die mee worstelde in een liberale stad, tijdens de schoolstrijd en in een economische crisis. Het bisdom droeg weinig bij tot de financiering van het college, de principaal moest het geld voor de gebouwen en voor een deel van de oudere schulden bijeen bedelen. Geldhof suggereert dat hij nog temeer aan zijn lot werd overgelaten, omdat hij flamingant was. Verriest was ondernemend maar een heel slecht administrator, en stak zich hopeloos in schulden. Tenslotte besteedde hij geld van een klooster aan het afbetalen van collegegebouwen; pas veel later zou het bisdom er eerst de interesse en daarna de hoofdsom van overnemen. Andere schulden bleef de gewezen principaal decennia lang meeslepen. Toen hij op eigen verzoek tot pastoor benoemd was, bracht hij het er in Wakken niet beter af; de parochie had 25.000 frank schulden toen hij in 1895 werd overgeplaatst naar het nog kleinere Ingooigem.

De knappe bijdrage van pastoor Geldhof is onmisbaar voor de studie van het bisdom Brugge en het katholiek onderwijs onder bisschop Faict.

Lode Wils

M. van Os en W. J. Wieringa, ed., *Wetenschap en rekenschap 1880-1980. Een eeuw wetenschapsbeoefening en wetenschapsbeschouwing aan de Vrije Universiteit* (Kampen: Uitgeversmaatschappij J.H. Kok, 1980, 593 blz., f87,50, ISBN 90 242 0155 1).

Universiteitsgeschiedenis, vanuit verschillende invalshoeken beoefend, verheugt zich tegenwoordig in een goede belangstelling. Naast het wetenschappelijk kan het praktisch nut ervan moeilijk overschat worden. Er bestaat al geruime tijd een behoefte aan bezinning omtrent plaats en functie van het wetenschappelijk onderwijs in de hedendaagse samenleving. Een veelheid van actuele publikaties heeft hierin gepoogd te voorzien. Zij hebben bijgedragen tot de vormgeving van het nieuwe wetenschappelijk onderwijs in de afgelopen jaren. Wij bevinden ons thans middenin het veranderingsproces, waarvan een waardering op zo korte afstand nog niet dan uitermate subjectief kan zijn. De historicus vermag tot een nadere objectivering bij te dragen door de ontwikkeling in een breder tijdsperspectief te plaatsen. Een aanleiding extra vormt daarbij het jubileum van een instelling. De vragen die dan rijzen, zijn niet ongelijk aan die van ieder historisch onderzoek. Waarop dient de nadruk te vallen, op het institutionele, economisch en sociaal, of op het wetenschappelijke? Moet het teamwork worden of eenmanswerk? Het is dit soort vragen, waar ook de commissie voor werd geplaatst, die in maart 1972 van de toenmalige senaat der Vrije Universiteit de opdracht kreeg een wetenschappelijk gedenkboek voor te bereiden ter gelegenheid van het honderjarig bestaan der instelling in 1980. Op zich sloot 'wetenschappelijk' niet uit dat institutionele aspecten aan de orde kwamen, maar omdat deze in andere publikaties belicht zouden worden, viel de keuze na rijp beraad op het thema wetenschapsbeoefening aan de Vrije Universiteit gedurende een eeuw. Nog was men er hiermee niet uit. Dat men het brede terrein verkavelde, lag voor de hand. Niemand beheerst meer het totaal. Een verdeling langs de lijnen der faculteit bood de gereede mogelijkheid tot uitsplitsing. De aangezochte auteurs bond men door enige richtlijnen, zonder een starre uniformiteit na te streven. Maar volledigheid was om praktische redenen uitgesloten. Voor samengestelde faculteiten als die der wis- en natuurkunde en der letteren was het onvermijdelijk een keuze te doen uit de vele subfaculteiten. Waarop deze keuze berustte, worden we uit het woord